תלמוד בבלי · ראשונים · רי״ף · מפרשים · כתוב שם

כתוב שם פסחים

רבנו אברהם ב"ר דוד [הראב"ד] מפושקיירה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

כתוב שם פסחים

רבנו אברהם ב"ר דוד [הראב"ד] מפושקיירה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/כתוב-שם-פסחים/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף א. 5
דף א: 5
דף ב. 5
דף ג. 6
דף ג: 7
דף ד. 8
דף ד: 9
דף ה. 10
דף ה: 11
דף ו. 12
דף ו: 12
דף ז. 13
דף ז: 13
דף ח. 14
דף ט: 14
דף י. 15
דף י: 16
דף יא. 16
דף יג. 17
דף יג: 17
דף יד. 19
דף יד: 21
דף טו. 22
דף טו: 22
דף טז: 22
דף יז. 24
דף יח: 24
דף יט. 28
דף יט: 29
דף כ. 29
דף כ: 30

דף כא: 30
דף כד: 31
דף כה: 31
דף כו: 32
דף כח: 34

דף א.

א] תנא דבי שמואל כו' פתיחת דבריו. א"א זה הטעם אין לו טעם וכי לא שנא התנא לשון אור אלא בפתיחת דבריו והרי המפלת אור לשמנים ואחד יכול יהא נאכל אור לג' וכמה כיוצא באלו. ועוד אטו מי ליכא לילה במשנה ובברייתא ומה ראו לומר אור במקצת המקומו' ובמקצתן אמרו לילה אבל הטעם הברו' שכל המקומו' שהוא צריך להקדים לתחלת הלילה כגון בדיקת החמץ ומשיאין משואות תני אור מפני שעדיין יש שם אור היום ואינו חשך כדכתיב ולחשך קרא לילה. והמפלת אור לשמנים וא' ויכול יהא נאכל אור לשלישי אף אלו לצורך נשנו שלא תאמר כל זמן שיש בו אור היום יהא נדון כיום שלפניו לכך שנו בהם אור וכן תמצא כל מקום ששנה אור לצורך שנאו. ותנא דבי שמואל ששנה לילה בא לפרש המשנה כי כן דרך הברייתו' לפרש המשניות.

דף א:

א] ואמרי אנן בדקנוה כו'. א"א דאפילו בדאורייתא הרי מהימני כגון נטילת הגיד והחלב שאנו סומכים על הנשים ואפי' על חזקה נמי סמכינן שהרי אסרו לשלוח לנכרי ירך חתוכה במקום שמכריזין ולא הכריזו משום דאתי ישראל למזבנה מיניה וטעי בנטילת הגיד והחלב ומשום הכי אתי למטעי וטעמא דמילתא דהכל חברים אצל המצות מכיון שהם עוסקים בהם עד שיחשדו כמו שנחשדו עמי הארץ על המעשרות כשנבדקו שאם לא כן איך אדם סומך על אשתו בניקור הבשר ובירקות שהוחזקו בתולעים אלא הכא לא דאמרי אנן בדקנוה אלא דאמרי בדיק ליה מאן דהוא גבי עדות ודאי אין סומכים על עדותן במקום שנתחזק איסורא דאורייתא אבל לגבי ביעור המנינהו רבנן בדרבנן דלא צריך בדיקה מיהו ביטול בעי:

דף ב.

א] להכי אצטריכא לך לך כו'. א"א אין הפי' הזה מישב את הדעת דאין דורשין מיעוט אחר מיעוט לרבות אלא מדוחק שאין מה לדרוש כ"כ המיעוטין אבל כאן שיש לנו לדרוש בהן בכבשתו ולא כבשתו אין מחזירין את המיעוט לרבוי ואין דורשים כן שלא מדוחק גם עתה שכתב לא ימצא נדרוש הכל לאסור לך לך אי קביל ולא ימצא אע"ג דלא קביל סוף דבר אין הדעת מקבלו אבל הפי' הנכון להקושיא כך היתה תנא מהדר אהיתרא ונסיב קרא לאיסורא כלומר הא ודאי פשיטא לן דלך להיתרא בדלא קביל ולא ימצא לאיסורא היכא דקביל וכי נסיב קרא לאיסורא ודאי בדקביל מיהו הוה ליה לתנא

לאסוקי למלתיה להיתרא היכא דלא קביל בין שכבשתו בין שלא כבשתו והדר לנסוב קרא לאיסורא לתרוייהו היכא דקביל ומהיכא נפקא לן היתרא לתריוייהו להכי אמר אין משום לך לך תרי זימני כלומר מכיון שהראה לנו שדורשים חד לך להיתרא ממילא שמעינן אידך לך להיתרא וחד לנכרי שכבשתו וחד לנכרי שלא כבשתו הרי סבר ליה לתנא קרא תרוייהו להיתרא בדלא קביל והדר מסיק קרא בתרוייהו לאיסורא בדקביל דכי היכי דשוו תרוייהו להתרא הכי נמי שוו לאיסורא וקצר התנא את דבריו לומר כשם שהם שוים בהיתר כך הם שוים באיסור אע"פ שאין לנו אלא מקרא א' לאסור. ויש דוגמת זה בחולין פ"ב בענין ראש ופדרים וכמה אחרות מסורסות כזו ועוד יש דוגמת זאת בזבחים פרק דם חטאת:

דף ג.

א] ואי אכיל ליה מיכל משש וכו'. א"א אין לדבריו ממש שקורא לאכילה השבתה אפילו דרך שריפתו אינו רשאי ליהנות ממנו כ"ש אכילה. והאמת כי רבי שמעון מודה שהוא אסור באכילה משש שעות ולמעלה איסור תורה מקרא אך ביום הראשון וכו' או מלא תשחט על חמץ וכו' אבל איסור הנאה אין לו דלא כתיב ביה לא תאכל ולא יאכל כמו שדרש רבי יהודה מ"מ איסור בל יראה ובל ימצא יש בו מכח העשה שנאמר בו תשביתו הלכך אינו רשאי לשהותו אלא ימכרנו או יבערנו זהו דעת רבי שמעון דבר תורה ואם קבעו הלכה כמותו בלאחר זמנו במה שהוזכר במשנתנו לא נקבע הלכה כמותו בלפני זמנו שלא נזכר במשנתנו אבל כולן שוים בשורפים בתחלת שש או במפרר וזורה לרוח שהוא אבוד ואפילו נאמר שהוא אסור מדרבנן הלא לנו ללמוד *שש* שעות האחרונות משעה ששית לרבי יהודה שהיא מדרבנן וכמו שאין חוששין לקדושיו בששית לרבי יהודה כך אין חוששים לקדושיו בשש האחרונות וכל דכן הוא שהן אסורות באכילה מן התורה בששית אפילו לרבי יהודה וליכא לדחויי לדרב גידל דהא סוגיין כוותיה בענין הבודק צריך שיבטל וכדאוקימנא מתניתא בפרק כל שעה כוותיה דקתני עבר זמנו אסור בהנאתו ואמרינן עלה פשיטא ומתרצינן לה כרב גידל. ירושלמי רבי מאיר אומר משש שעות ולמעלה מדבריהם רבי יהודה אומר משש ולמעלה דבר תורה מ"ט דרבי מאיר אך ביום הראשון זה ט"ו יכול משתחשך ת"ל אך תן לו שעה לפני שקיעת החמה רבי יהודה דריש אך ביום הראשון זה י"ד יכול כל היום ת"ל אך חלקהו כו' הא רבי מאיר אמר משש שעות ולמעלה מדבריהם שביעית משום גדר ששית למה משום גדר ויש גדר לגדר אלא שהששית מתחלפת בשביעית הא רבי יהודה אמר משש שעות ולמעלה דבר תורה

ששית משום גדר חמישית למה משום גדר ויש גדר לגדר אלא שהחמישית מתחלפת בז' מחלפא שטתיה דר' יהודה אלא שהעדות מסורה לזריזים ואמר רב המקדש בחמץ משש שעות ולמעלה לרבי מאיר אין חוששין לקדושיו הנה דברי רבי מאיר כדברי רבי שמעון ואפילו הכי אין חוששין לקדושיו:

ב] ואם תאמר אם כן. א"א הוה ליה למדרש מרגניתא ודרש חספא דהיה ליה לגמרא למדרש ק"ו אחרינא לאלומי למלתיה דאוכל לא יטמא את הכלי. ונימא הכי מה כלי שמטמא איכל אינו מטמא כלי אוכל שאינו מטמא אוכל אינו דין שלא יטמא כלי והשתא לא הוה ליה למימר וכ"ת אוכל חמור דמטמא משקה דהא כלי נמי מטמא משקין ואפילו הכי אינו מטמא כלי וכ"ש אוכל שלא יטמא כלי אלא התירוץ לזה ולזה כל אב שדורשין ממנו ק"ו צריך שיהא קל מצד אחד וחומר מצד אחר ואז דורשין ממנו ק"ו למי שהוא קל ממנו להקל או למי שהוא חמור ממנו להחמיר אבל אלו הקלין וחמורין שאנו מקשים בכאן אין כאן קל מצד אחד לפי שהכלי כשאינו מטמא כלי אינו משום קולא של כלי אלא משום דאין טומאה עושה כיוצא בה וחומר המקבל הוא שאינו מיטמא מכיוצא בו. וכן אתה אומר מק"ו שכתב זה שהוא טעם אחד לזה ולזה הלכך לא דרשינן להו. וא"ת הרי אותו ק"ו שדרשו למעלה לענין משקין שלא יטמאו את הכלי הלא מכח זה דרשוהו שהכלי אע"פ שמטמא משקה אינו מטמא כלי וכ"ש משקה כו' התם אורחיה אחרינא הוא דה"ק אם האב אינו מטמא כלי הבן איך יטמא אותו וטעמא רבה הוא דאע"ג דליכא צד קולא מהך גיסא דלא צריכינן לקולא וחומרא אלא הכי אמרינן אם האב אינו מטמא אותו הבן איך יטמא אותו וכי יפה כח הבן מכח האב זהו הדרך הישר ויש עוד קושיא אחרת שצריכה לפנים:

דף ג:

א] ולטומאת מת בספק וכו'. א"א והלא ספק כלים הנמצאים מטמאים אדם דדומיא דהנך ספקי אחרינ קתני לה ספק בית הפרס ספק הרוקין ומפרש לה במשנה באלו שמטמאין אדם וכיון שכן כלים נמי מטמאים דאבות טמאות שוינהו רבנן מעתה הא דאמר רבא בסכין אלא דנגע במחט הא אין כלי מטמא כלי לא בודאי מגע קאמר אלא בספק מגע שאע"פ שאמר במשנה בספק מגען ברשות היחיד תולין לא אמרו אלא למגע התרומה עצמה אבל כלי לא מטמא מספק משום דהוו כתרי ספיקי וגבי כלים לא מחמרינן כולי האי. מעתה מה שפירש זה כשאבדה לו מחט טמא מת והכירה בבשר לא שהכיר ולא הכיר קאמר דהוה ליה ודאי מגע וספק טומאה א"כ כי הוה עזרה רשות הרבים מאי

הוי והלא על זה גזרו ששורפין עליו תרומה ואפילו ברשות הרבים ואפילו אדם וכלים נמי כדאמרן אלא ודאי בספק מגע קיימינן הכא. ופירוש דשמעתא הכי הוא דרב יהודה מוקים לה במחט טמא מת והכירה והיא ודאי טמאה וספק מגע כספק טומאה ודאי מגע ששורפין עליה תרומה אפילו ברשות הרבים ועדיף נמי מינה דאחר גזירת כלים על זה גזרו בירושלים ועל זה לא גזרו מיהו קודם גזרת כלים לא על זה ולא ע"ז גזרו כלל משום הכי כשלא אמרו על הסכין זכינו מפני שקודם גזרת כלים נשנית משנה זו שאילו היה אחר גזרה לא תועיל המקדש לא לאדם ולא לסכין ואפי' היתה עזרה רשות הרבים ורבא סבר מתניתין נמי אחר גזרה היא ובספק מחט כרבי יוסי בר אבין כי גזרו על ודאי מגען שהוא ספק טומאתן אבל הכא ספק מגען נמי הוא ואפי' בחול נמי לא מטמא זהו פירוש שמועה זו באמת ובתמים ומה שאמר רבה והא תרוייהו בו ביום נשנו לא שגזרו עליהם בבת אחת שהרי ידים מגזרות ב"ש וב"ה וכלים מששה ספיקות של אושא אלא שבבת אחת היו כשנשנית משנה זו מעולם קדמה גזרת ידים לגזרת כלים. מיהו בימי רבי עקיבא כבר נגזרו שתיהן ובתחלה כמו כן כבר גזרו על הכלים להטמא מטומאות קלות שאפי' מן המשקין מטמאים ואפי' ממשקים הבאים מחמת ידים כדאיתא בברכות ואיתא נמי בהאי פירקא לעיל ושמעיה רבה לרב יהודה דמוקי לה בודאי טומאה וספק מגע וקאמר ליה כיון דודאי טומאה איכא הוו להו למגזר בספק מגע כי היכי דגזרו עליה לטמא במשקים וכעין טומאת ידים דאפי' מספק עסקניות גזרו עליהן דהיינו ספק מגע ומשום הכי אמר רבא דמתני' בספק כלי קיימא נמי לא מטמא. ורבי יהודה סבר משקין הבאים מחמת ידים שיטמאו את הכלים לאחר גזרת כלים גזרו אבל הך דשמונה עשר דבר במשקין הבאים מחמת שרץ היה כדאיתא בגמרא דשבת:

ב] **והיא דתניא וכו'**. א"א טועה הוא שאין בכאן הזאה כלל אלא שונה דקאמר הכי קאמר אע"פ שיש לומר שכבר הטבילו בעליו הואיל והוא קרוב לעשיית פסחו ובודאי היום צריך להטבילו כדי שיערב עליו שמשו ויהיה ראוי לו למחר אעפ"כ צריך זה להטבילו שמא בלבו היה היום להטבילו ועדיין לא הטבילו וזה אפילו חוץ לירושלים מפני שבעת הרגל הכל מטהרין ומטהרים סכיניהם וקופיציהם:

דף ד.

א] **הא דתניא אין וכו'**. א"א וכי למדנו מזה הירושלמי שלא ימתין עד שחרית ויבדוק לאור הנר אבל למדנו מזה ממשנתנו ומן הטעם שפירשו עליה בשעה שבני אדם מצוים בבתיהם וכו'. ואור הנר וכו'. הא למדנו שאין רשאין להמתין ואם עבר ולא בדק בלילה

הרי פירשו בגמרא דאכסדרה דנפיש נהורא או כנגד ארובה נבדקין לאור החמה אבל צדדין אין נבדקין אלא לאור הנר ובאמת היה לו להביא הירושלמי האחר שאמר שאפי' בבית אפל אין אור הנר מבהיק ביום כמו שמבהיק בלילה ולמדנו מכאן שאפילו אדם בטל ובית אפל אינו רשאי להמתין ליל י"ד ומן הגמרא שלנו לא למדנו דבר זה:

דף ד:

א] **תשעה צבורין וכו'**. א"א כמה ניירים הפסיד הראה מדבריו דאי כרבא האי ט' צבורין של מצה וכו' אפי' ביטול לא צריך משום דאיכא תרי ספיקי ספק מצה ואימר אכלתיה מכלל דלרבי זירא ליכא ספק אכילה אטו לרבי זירא ודאי משיירא קאמר וזו טפשות גדולה אלא ודאי אימר משיירא קאמר א"כ לרבי זירא נמי תרי ספיקי הוו וטעות גדולה מזו דקאמר כמחצה על מחצה דמי וצריך בטול ואנן בבדיקה עסקינן ושני צבורין אחד של מצה ואחד של חמץ יוכיח דבעו בדיקה אי לאו דאיכא בית שאינו בדוק דתלינן להך עכבר דחמץ דלגויה עייל ולא אמרינן דתרי ספיקי נינהו ואי בתרי ספיקי מספקינן להו אפילו שני עכברים אחד בחמץ ואחד במצה ובית אחד בדוק ולא ידעינן הי מינייהו עייל תרי ספיקי הוו למה ליה למימר שני בתים ואחד שאינו בדוק אלא ע"כ בבדיקה עסקינן והך דט' צבורין כי הוי קבוע בדיקה נמי בעי וכי פריש אפילו בטול לא בעי. מיהו מיבעי לן למימר טעמא למה לא הוו תרי ספיקי וביטול נמי לא ליבעי. נשיב ונאמר כגון שאין שהות לעכבר לאכלו וקמשמע לן שצריך לבדוק ואין לו להשהות עד כדי שיאכלנו והואיל ובית זה הוחזק לפניו וצריך בדיקה חזר להיות כשאינו בדוק וזה הטעם לכולם הצריכים בדיקה שלא חשבנו ספק אכילה להיתר משא"כ בענין מדור הנכרים ולגבי נפלים לפי שלא הוחזק שעה אחת לפנינו באהל המת ולפיכך חשבנו אותו לתרי ספיקי ואין לנו מוצא מן הטעם הזה כי טוב הוא וראוי לסמוך עליו כי אם ספק על ספק לא על דאמרינן היינו בקעה דמיחזי דקא חשיב ליה לתרי ספיקי והנהו תרי ספיקי דפריש בהו האי לאו כלום הוא דלא דמו כלל לתרי ספיקי דנקטו אלא כיון דבדיקה דרבנן היא ואיכא לספוקי דילמא לא עייל כלל הו"ל ספיקא דרבנן לקולא דהוי ליה חדא ספיקא דהכא כתרי ספיקי לרבי אליעזר גבי טומאה דאורייתא אבל בהנך ספיקי אחריני כיון דודאי איכא דעייל בחד ספיקא לא פטרינן ליה וכולהו חדא ספיקא נינהו כדפרישית. וטעמא דמלתא משום דעיקר בדיקה על הספק נתקנה ומשום הכי חדא ספיקא לא מפקעה לה כל היכא דאיכא ודאי עייל בחדא ביתא ומפיק לה מחזקתה. אבל ספק על ספק לא על לא מפיק לה מחזקתה. ומה שכתוב בצבור אחד של חמץ וב' בתים בדוקים דפלוגתא

דרבי יהודה ורבי יוסי והלכתא כרבי יוסי לענין בדיקה להקל אבל לא לענין בטול זה למה שחשב שני שבילין בספק טומאה ואילו היו בספק לא היו טמאים כלל שהרי רשות הרבים היא אלא כיון דתרי נינהו וחד מינייהו ודאי טמא כודאי טומאה הוא והלכה כרבי יוסי אפילו בטומאה דאורייתא וכ"ש בביטול חמץ כי האי דלא ידיע אי איתיה בעיניה אי לא וספק על ספק לא על כבר כתבנו את דעתנו שלא על דרכו של זה. על בדק ואשכח הלכתא כרבי דסוגיין כותיה ולא מטעמו של זה דמההיא לא שמעי' מידי אלא מדברי רבא במצא פירורין דתינוק. והניח ט' ומצא י' פלוגתא דר' ורבנן והלכה כרבנן וצריך בדיקה עד שימצא ט'. ועשר ומצא ט' צריך בדיקה עד שימצא עשר כרבנן. והניח בזוית זו ומצא בזוית אחרת צריך בדיקה כל הבית כרבנן והנך בעיא דרבא בעכבר שנכנס ועכבר יוצא וכן בחולדה צריך ביטול אבל בדיקה אע"ג דחשבינן להנך דלעיל כחדא ספיקא כדפרישנא ומצרכינן להו בדיקה הכא אע"ג דחדא ספיקא היא אי נמי נימא האי דעייל הוא ניהו דנפיק אפילו הכי סגי ליה בבטול דכיון דנפיק ידים מוכיחות הויין והיינו ספיקי דרבא וכיון דלא איפשיטא ספיקא דרבנן היא ולקולא לענין בדיקה וזה שכתב דסוגיין כר' זירא בכולי שמעתא דליכא למימר אימר אכלתיה מכלל דלרבא תרי ספיקי איכא אם כן מאי בעיא דרבא בעכבר נכנס ועכבר יוצא הלא תרי ספיקי נינהו אימר האי דעל הוא ניהו האי דנפיק ואת"ל אחרינא הוא אימר אכלתיה ובודאי כל דבריו נשברים כחרס ואין לנו אלא כמו שפירשנו וכמו שפסקנו וכן כתב הרב רבי יצחק אבן גיאות ז"ל עוד אומר דכל הנך בדיקות דאמרינן בעכבר אע"ג דאיכא למיחש לשמי קורה ולבור לא מטרחינן ליה כולי האי אלא כל היכא דניחא תשמישתיה דלא עדיפא בדיקה דככר אחד מבדיקה דחמץ טובא אע"ג דאיכא עכברים דגרירי כולה שתא וראיה לדבר מדאיבעיא ליה לרבא בככר בשמי קורה מכלל דהיכא דלא חזי ליה לא צריך סולם לבדיקה והאי סברא לא מחוורא גם הראיה אינה כלום:

דף ה.

א] **ובפירוש הרב ר' שלמה ז"ל**. א"א ומה שאמר בתחלת כל שעה הויא תיובתא לרב ר' שלמה ז"ל דאמרינן לא צריכא אלא לרבי יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה סד"א בהדי דקא שריף ליה ליתהני מיניה ואי קודם זמן קאמר אמאי לא ליתהני מיניה ותו לא מידי:

ב] **והא דת"ר י"ד שחל להיות בשבת וכו'**. קי"ל כרבי אלעזר איש ברתותא לאכול אבל לבער לא קיימא לן כוותיה. א"א כל דבריו הפוכים אם נדחת הראיה מן האכילה לא

נדחת גוף השמועה שהוא הביעור ועליו היו חולקים ועליו נאמר לא זזו משם עד שקבעו הלכה כרבי אלעזר איש ברתותא שאמר מבערים את כתרומה מלפני השבת אבל חולין לא שכשם שמשיירין מן התרומה הטהורה מזו שתי סעודות לשבת כך מניחין כל החולין עד זמן הביעור שהדבר שוה שתי סעודות מצומצמות לתרומה מפני שאוכליה מועטין וכל החולין מפני שאוכליהם מרובים ורבי מאיר שאמר מבערים את הכל מלפני השנת חוץ ממזון שתי סעודות קאמר כמו שפירש ר' אלעזר בן יהודה ומעולם לא עלה על דעת אדם חכם שיאכל מצה מיד ומה צורך לזה ואם שייר מן החמץ שתי סעודות מצומצמות מה קלקול יש בדבר ובודאי יש לנו ללמוד סתום מן המפורש והם דברי ר' אלעזר בן יהודה שהם מפורשים ודברי ר' אלעזר בר צדוק בתרומה כדברי ר' אלעזר בן יהודה הם לבער מלפני השבת חוץ משתי סעודות ובביעור החולין כיון שכלם שוים שאין מתבערים אלא בזמנו חוץ מרבי מאיר ודברי ר' אלעזר בן יהודה אין מפורשין בחולין אין דברי רבי מאיר מסתייעים מדבריו ואע"פ שנקבעה הלכה כר' אלעזר בן יהודה לא נלמוד מהם הלכה כרבי מאיר לחולין אבל ודאי לתרומה למדים מדבריו הלכה למעשה לבער מלפני השבת חוץ משתי סעודות והחולין מתבערים בזמנן כדברי חכמים וכדברי רבי אלעזר בן צדוק ונאמר ג"כ שהשוה ר' אלעזר בן יהודה עמהם בחולין אלה הם דברי הרב ז"ל והם האמת והנכון דלא גמרינן הלכה כרבי אלעזר ב"ר צדוק בתרומה אלא מדברי ר' אלעזר בן יהודה שנקבעה הלכה כמותו ודבריו מפורשים בשיור שתי סעודות לתרומה והן שוים לדברי חכמים שאמר בחולין בזמנן שכמו שצריך הישראל לחולין הרבה מפני שאוכליהן מרובים כך הכהן צריך לתרומתו למזון שתי סעודות לו ולאנשי ביתו וראיתי שגם הרב רבי יצחק אבן גיאות ז"ל טעה בזה שהיה סבר במה שאמר רבי מאיר מבערין את הכל מלפני השבת ביעור לגמרי קאמר ואוכל מצה והטעה אותו מה שראה בתוספתא ואופה מצה בע"ש ואם אמר אופה לא אמר אוכל ואין הדבר אלא זירוז שלא יפשע בשבת שמא יקדים לאפותה בין השמשות וכמו שמזרז אותו על הביעור לבער מלפני השנת שמא יותיר וישרוף כך זירז אותו לאפות מצה בע"ש שמא יפשע בשבת והיא האמת:

דף ה:

א] הא דאמרינן לא צריכא וכו'. א"א סבור הוא שהוא ראוי לאכילה ואילו היה ראוי אפילו לאכילת כלב אסור הוא בהנאה כדאמרינן בפת שעפשה שהיא נשרפת עד שתפסל מלאכול לכלב הלכך אינו ראוי אלא לשריפה כמו פחם ומשום הכי לא הוי ליה למימר אלא בהנאה:

דף ו.

א] כתוב שם בהלכות הרב נמצא כתוב כו'. א"א ובהדי תרגומא דסבי למה ליה ורב אחא ז"ל תרגמה כגון שעלתה לבה טינא על אהבת אדם דאמרינן תמות ואל תעבור ויש דוגמת זה במסכת סנהדרין והוא דקדק ביהרג ואל יעבור והלא אין קושי אלא לדעת ופירשה גם במי שעלה בלבו טינא שימות ולא יעבור:

דף ו:

א] ואע"פ שפירש הרי"ף ז"ל וכו'. א"א תלמיד שלא שמש כל צרכו מפסיד שמועותיו כי הרב ז"ל דוקא אמר בעירוב הפת והבגד אבל בגד עצמו ופת עצמו כלן אסורים משום דיש שבח כרכר בבגד ושבח עצים בפת ובתבשיל וכן בגד שצבעו בקליפי ערלה דתנן במסכת ערלה תבשיל שבשלו בקליפי ערלה ידלק נתערב באחרים יעלה באחד ומאתים וכן בפת ולא פליגי רבנן בהנך תלת דבאפי נפשייהו ידלקו דתנן צבעו בקליפי ערלה ידלק נתערב באחרים רבי מאיר אומר כלן ידלקו וחכמים אומרים יעלה באחד ומאתים אלמא פת ותבשיל ובגד שאיסורם בעיניה הוא ובאנפי נפשייהו לדברי הכל ידלקו ולא יועיל להם הולכת דמי עצים לים המלח ולא להעלותם במאתים עם הקמח והמים והלא כלן נחשבין איסור הלכך פת עצמו אסור לגמרי ותנור אי לאו דסבירא לן זה וזה גורם מותר לא הוה סגי לן בצינון והשתא דסבירא לן מותר סגי ליה בצינון ולא בהולכת דמי עצים לים המלח ודבר זה ברור אצלי שלא יספיק לו בהולכת דמי עצים לים להתירו בלא צינון לפי שראיתי בגמרא ירושלמי דערלה פ"ג א"ר חגי כד נחתית מן אלפא שמעית קליה דרבי יעקב בר אחא דקתני בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק ותנינן נטל ממנה כרכר וארג בו את הבגד אסור בהנאה ותנינן יין נסך שנפל לבור כולו אסור בהנאה ותני רשב"ג אומר ימכר כולו לנכרי חוץ מדמי יין נסך שבו אמר רבי יעקב בר אחא חגי קשיתא וחגי קיימא תמן אין דרך בני אדם ליקח יין מן הנכרי ברם הכא דרך בני אדם ליקח בגד מן הנכרי כלומר לפיכך לא היה לו יתר למוכרו לנכרי חוץ מדמי צבע שבו אלא יעלה כולו באחד ומאתים. למדנו שאין לו היתר לבגד כדי ללבשו בהולכת דמי העצים לים ומשום הכי אינו רשאי למכרו לנכרי שהאיסור בעצמו לעולם אין לו היתר כאילו כולו אסור לפי שיש שבח עצים וקליפין בכולי פת ובכולי בגד ובכולי תנור ועוד יש מי שאומר כי הלבישה בבגד כאכילה בפת היא ולא התירו באיסורי הנאה בהולכת דמי האיסור כי אם ההנאה בלבד אבל האכילה והשתיה לא התירו והלבישה בבגד כאכילה ושתיה היא משום הכי אינו רשאי למוכרו לנכרי אלא אם כן נתבטל כולו במאתים שמא

ימכרנו לישראל וילבישנו. הנה כי הלבישה כאכילה ואינה ניתרת ביוליך הנאת עצים לים המלח לפיכך אין ספק באפיית התנור שיהא מותר לאפות בו בהולכת דמי עצים לים המלח בלא צינון מפני שהוא כלבישת הבגד ולטעם הראשון כיון דיש שבח עצים בפת וכולו נחשב איסור אין לו פדיון כלל שהרי הוא כאילו העצים בעין מכל מקום מה שאמר רבי אליעזר בבגד יוליך הנאה לים המלח לטעם השני לא להתיר אותם בלבישה אלא לשטחה להתכבד בו או הנאה אחרת הדומה לה. עוד אני צריך לפרש אם חלק רבי אליעזר אפילו בדבר שבמנין ואסור בהנאה שהרי משנה שלמה שנינו ואלו אסורין ואיסורן בכל שהן יין נסך וע"ז ועורות לבובין וכו' ואוקימנא בדבר שבמנין ואיסורי הנאה לומר שאוסרין עירובן בהנאה כמותן לא חלק בהן רבי אליעזר להתירן ביוליך הנאה לים המלח. ומסתברא שאף באלו חלק רבי אליעזר שהרי הבגד שארגו בכרכר כאילו כולו איסור חשבנוהו ודאי בגד דבר שבמנין הוא וכן בכל איסורי הנאה שבתורה שאוסרין את עירובן בהנאה יועיל להם הולכת דמי האיסור לים כדי להתיר עירובן בהנאה ולאו מדרבי אליעזר אלא מדרשב"ג דאמר אפילו ביין שגופו של איסור נתערב בו סגי ליה בהוליך הנאה לים המלח. ויש עוד לומר שלא חלקו רבי אליעזר ורשב"ג על זו המשנה והמשנה כך אמרה כל זמן שהאיסור בתוכן לא יועיל להם רוב לבטל האיסור ולא אפילו אלף עד שיוציא מהם כדי האיסור ועיקר:

דף ז.

א] מכאן וכו'. א"א התמהמהו ותמהו השתעשעו ושועו ואני אומר שגם רבי שמעון מודה שאסור באכילה משש שעות ולמעלה אלא שאינו עובר עליו לא בלאו ולא בכרת אלא בעשה דהשבתה ואיסור הנאה אין בו אלא מדבריהם ומשנתינו לא דברה אלא בלאחר זמנו והלכה כר"ש בלפני זמנו ולאחר זמנו לענין איסור לאו אבל לענין אכילה והנאה שוים הם כמו שכתבנו למעלה ואין כאן מחלוקת רביעית כלל:

דף ז:

א] והא דתניא האוכל חמץ של הקדש וכו' ודכ"ע כר"י הגלילי סבירא להו וכו'. א"א מה צורך להעמידה כר"י הגלילי מדאוקמת הכי למתניתין לדחות הראיה שאין למדין מן המשנה לפי מדה משלם נאמר בכאן שלא לצורך שאינה דחייה שיהיה הכל שלא כהלכה שהרי אפי' לרבנן דאסרי ליה בהנאה ה"מ דהדיוט אבל דגבוה ודאחרים כשם שאין בהם משום תשביתו ולא משום לא יראה כך הם מותרים למכור לנכרי הלכך מאן

דאמר מעל סבירא ליה פודים את הקדשים להאכילם לכלבים וכן למכור לנכרי ויעשה ממנו הנכרי מה שירצה ואין חוששין לבזיונו אחר שיצא לחולין ואע"פ שחוששין לקדשי בדק הבית הלכך ממון הקדש הוא וי"א ג"כ סבירא ליה הכי אלא שפטרו אותו משום כרת כשהזיד בחמץ ועל זה הדרך הולכת כל השמועה דלא כרבי יוסי הגלילי אלא כרבי שמעון דלאחר זמנו מותר למכרו לישראל ובכולהו אין פודין גרסינן והוא לצורך שלא כדברי זה:

ב] **והא רב אחא בר יעקב וכו'**. א"א וכי יש בל יראה לאחר זמנו אפילו בישראל והלא שבעת ימים כתיב אלא ע"כ תוך זמנו קאמר דאיכא בל יראה בשל ישראל ובשל אחרים ושל גבוה מותר ויליף שאור דאכילה מדראיה ואי אמרת כיון דלעסיה קניא איכא למימר כגון שתחב לו חבירו למקום שאינה יכולה להחזירה אלא ע"י הדחק דבההוא דוכתא לא קני הואיל ושלא לרצונו הכניסה לו וחזרתה אינה אלא מדוחקא ולא אמרינן הכא אי בעי מהדר שהרי מקום דחוק הוא ואין כאן קניית ממון קודם חיוב הבליעה שנהנו מעיו מן החמץ וכיון שהוא של אחרים או של גבוה אין בו חיוב חמץ:

דף ח.

א] **ואין חלוף וכו'**. א"א יש חלוף גדול כי בדברי רבי יוחנן מפרש בנותן טעם ובדברי רבא לא קאמר אלא איסור סתם וזהו שכתב הרב מדלא קא יהיב שעורא ש"מ במשהו כרב וכן כתב רב אחא ז"ל וטעמא קאמר אלא האי דקאמר כרב תוספת דברים הוא דילמא טעמיה דרבא לאו מטעמיה דרב דאילו לרב משום דאזיל לטעמיה דסבר כרבי יהודה וטעמא דרבא משום חומרא דחמץ ואע"פ שאין לבי מתיישב בזה דתמיהא לי היכי מחמירים בחמץ כולי האי דבמינו במשהו מה שאין כן בשאר איסורין ועוד גזרינן נמי שאינו מינו אטו מינו במשהו וזהו תימה גדול אלא שכבר סייעני דברי רבי יוחנן וריש לקיש בכל איסורין שבתורה דבין במינן ובין שלא במינן בנותן טעם מכמה סתומות ומסוגית הגמרא בחבורי האיסור והיתר שחברנו גם התימה שתמהנו אין תימה דכיון דלרבא מין ושאינו מינו אחד הם בנותן טעם אין כאן אלא גזרה א' דילמא אתי למשרי בנותן טעם הלכך בזמנו אסור במשהו בין במינו בין שלא במינו:

דף ט:

א] **והאי דינא במטלטלי וכו'**. א"א אנן לא אמרינן הכי אלא לרבא אפילו אמר ליה מעכשיו לא הוי זביני' זביני דהא טעמיה דרנא משום דאילו הוו ליה זוזי הוה מסלק ליה

בזוזי הלכך אפי' במעכשיו ואפי' לא יהא לך פרעון אלא מזו כיון דצריך שומא לרבא לא קני עד שעת גוביינא ובשעת שומא ואכרזתא ושטר חליטה מב"ד או משטר הלוה עצמו מדעתו אבל לאביי כי מטא שעת גוביינא שומא ואכרזתא ושטר חליטה מב"ד או מהלוה עצמו למפרע קני ליה ואי זבין זביניה זביני ולדעת רבא נמי אי זבין קודם גוביינא ומטא גוביינא ואזיל ליה לעלמא אפילו לא אמר ליה מעכשיו איכא דקני לה לוקח כי ההיא דאמרינן בבבא מציעא גבאו בחובו אי אמר הא ארעא בעינא לאוקמי קמיה לוקח בעי ולא גרע האי מגזלן והאי אנפא לא מחוורא דהתם כיון דגזל הקרקע ומכרו לזה והעמידו בתוכו והרי הוא תחת ידו כי הדר גזלן וזבין ליה מנגזל או דגבי לה בחובו ודאי לאוקמי קמיה לוקח קא בעי אבל הכא דמלוה גופיה אכתי לא זכה בה מידי ולא קאי בגוייה הוה ליה כמו שאמר שדה זו לכשאקחנה קנוי לך דלא קני אבל מ"מ הלוקח חוזר על הלוה לפרוע מעותיו כ"ש על המלוה שמכר לו את השדה באחריות ויכולין לסלקו במעות אע"פ שגבה זה אותו קרקע בחובו:

ב] למה לי למתנא כו'. א"א זה אינו דלאביי כיון דאילו גבי ליה בחובו למפרע קני ליה כי לא גבי ליה נמי בספק בל יראה קאי וצריך לבערו הלכך לת"ק אע"ג דלא קני משום משכון אי גבי ליה חייב לבערו משום ספק גוביינא אלא ע"כ לא מסתברא האי סוגיא והאי פרוקא אלא בענינא אחרינא והוא כתוב אצלי והרב ז"ל כשכתב משנתינו כשהרהינו ובמעכשיו כלל את הכל בין לענין דינא בין לענין איסורא והלכה כרבא ובריייתא דחנות של ישראל יפה עשה שלא כתבה שהגירסות מחולפות בה ונקטיה בכלהו לאיסורא והני מילי לענין חמץ הנמצא שם לאחר הפסח ובאיסור אכילה והנאה אבל לענין מצות ביעור ודאי בתר רשותא אזלינן שאם החנות של ישראל הוא חייב לבדקו ולבערו ואם החנות של נכרי אע"פ שהניח שם ישראל את חמצו אם נתייאש ממנו אין זקוק לבערו שהרי אינו מצוי אצלו:

דף י.

א] ואפשר לתרוצי ולמימר וכו'. א"א גם אנחנו תמהנו על הרב ז"ל ולאחר כמה ימים נ"ל כי האמת כדבריו שלא הוצרך רבי יהושע בן לוי לומר לבניו מכאן ואילך לושו לי בדובשא לאפוקי ממצה עשירה שהרי הדבר ידוע שאין מצות מצה בלילה הראשון אלא בעניה ולא בעשירה אלא ודאי לאגמורינהו שאין בה משום חמוץ במסקנא אפילו על ידי מים ומי שאמר זה שהחלב אין בו משום חמץ במסקנא ואפי' ע"י מים דבריו סותרין

זה את זה הוא אי מעמיד דברי רבי יהושע שלא ע"י מים ודכוותה בחלב שלא ע"י מים והיכי גמרינן מינה דבחלב אין בו משום חמוץ:

דף י:

א] וההוא דאמר רבא קבא וכו'. א"א הכל הבל דב"ה אפילו ביו"ט דפסח שרו טובא אפילו קבים או אפילו טפי מקבים אע"פ שלענין חלה שיערו בקבים לב"ה לגבי פסח לא חיישׁ לטרחא דליתי לידי חמוץ בההוא טירחא דלישה וב"ש חיישי אפילו בכל יו"ט ואפילו מה שצריך לו לא תלוש אשה אחת מפני הטורח וב"ה שרו אפילו ביו"ט דפסח והלכתא כב"ה בשאר ימים טובים אבל בפסח נקטינן לאשה אחת כרב דפסק דקבא מלוגנאה דחיישינן דילמא משום האי טרחא אתי לידי חמוץ. ומה שכתב דב"ה כי ההיא דרבי שמעון בן אלעזר היא לא כלום הוא דלא הוזקקו התנאים לחלוק סתם במחלוקת ב"ש וב"ה אפילו שלא בתנור אלא באלפס התירו כל צרכו ואפילו באשה אחת אלה הם דברי הרב ז"ל כהוגן:

דף יא.

א] ודיקא נמי וכו'. א"א דברי זה הרב אינם נכונים דא"כ מאי איריא משום חלוט אפי' בתנור נמי מצה עשירה הוא אבל או כדברי זה שחלטו במים כל צרכו ומלחם קא ממעט ליה או שחזרו ועשאו באילפס דאע"ג דלחם הוא כרבי יוחנן אפ"ה מצה עשירה הויא אבל אי חזר ואפאו בתנור כבר אבד העושר ההוא וזהו החלוט האמור ביבמות כמו שפי' הרב ז"ל:

ב] מאן דפסק כרבי יהודה כו'. א"א ומה שפסק כר' יהודה מטעם שהרי רבא פירש טעמו של רבי יהודה ואע"ג דההיא דחיה לא קיימא מהתיא מלתא דיבמות אפילו הכי נקטינן מינה ללישנא קמא הלכה כרבי יהודה מדפירש רבא טעמיה דמ"מ טעמיה דרבי יהודה מהאי קרא נפקא ללישנא קמא וללישנא בתרא ועוד דסוגיא דשמעתא וכו' כרבי יהודה אזלא בבעיא דהדביק מבפנים והרתיח מבחוץ ובאבוקה כנגדו וזהו טעמא במה שפסק כרבי יהודה. ואף על פי כן אומר אני שאין הלכה כר' יהודה מההיא דאמרינן בברכות בכובא דארעא דמר זוטרא קבע סעודתיה עלויה ומברך עליה המוציא ושלש ברכות ומר בר רב אשי אמר שיוצא בה ידי חובתו בפסח ואע"פ שאין זה מעשה תנור. מיהו דברי רבי יהודה נדחו מזה אבל דברי ר"ל לא נדחו שהרי מרתיח ולבסוף מדביק והוא מודה בזה:

דף יג.

א] ואם תשאל לרב שימי. א"א אין בנוסחא ספרדית של בנות עשירים שהרי אין במשנה וקולן של סופרות. אלא כך היא הגרסא טפולן של בני עשירים שמשיירים אותם לבני עניים ומפני השיור שהזמן מאריך עליו מתקשה ורבי אלעזר אומר אף טפולי נשים לא בא להוסיף אלא לגלות שיש בטפולי הנשים נוקשה של חמץ לפי שיש שטופלות אותן בסיד ויש בשמן המור בא רבי אלעזר להזהיר גם על זה. עוד יש לומר שהטפול הזה של סולת פעמים הוא שאינו ע"י מים אלא על ידי משקים אחרים ובא רבי אלעזר להזהיר עליו להעבירו בפסח מפני שיש שעושה במים ואפשר שהטפול ההוא קרוב הוא לחמץ גמור ולא בא אלא לגלות עליו:

ב] נראה מדבריו שאין הלכה כר"א וכו'. א"א כרב רבי יצחק אבן גיאות ז"ל כתב זה וגם כתב דאיכא מרבוותא דפסקו כחכמים ואני רואה דברי הרי"ף ז"ל שפסק בעירוב כחכמים ואף על פי שסתם משנתנו כרבי אלעזר כדאמרינן בעלמא מתניתין יחידאה היא וסתם יחיד עם רבים אינו סתם אלא ביחיד עם יחיד וסתם המשנה כאחד מהם. מיהו בנוקשה קיימא לן כרבי מאיר דסתם לן כוותיה ולא פליגי רבנן עלויה וכן פסק הרב ז"ל וטעמא דרבי מאיר בנוקשה לאו מכל אלא ממחמצת מיהו כרת לית ביה מדשני ליה קרא לחמץ ורבנן מודו ליה לרבי מאיר בנוקשה כדאמרן ויחידאה הוא דפליג עליה ומנו רבי יהודה וכיון דסתם לן כרבי מאיר הלכה כוותיה:

ג] והוא הדין לנוקשה בעיניה וכו'. א"א אין טעם בזה הטעם אבל העיקר משום דשני בדבוריה נכתוב כולהו מחמצת או כולהו חמץ אלא מדשני בהו ש"מ דלגבי כרת בעינן חמץ גמור. והקושיא שהקשה לרבנן לשתוק קרא מינה ממאי לשתוק והחמץ שכתב הוא שמיעט העירוב מכרת ומלאו דאי לא שני בדבוריה לא שמענו הפרש בין שהוא בעינו או שהוא בעירוב:

דף יג:

א] יש להשיב. א"א טעם חדש הוא זה ולא גמרינן מיניה כי הוא דבר שאי אפשר שיהיה הג' שבו מניין אחר ולא יהא טעמו ניכר בו. וכשהקשו לזעירי אי הכי לרבי אליעזר חמץ בפסח נמי נחשוב כהיתר מצטרף לאיסור לאו על הנך דמתניתין אקשו ליה אלא אפילו על חמץ ומצה שאין מעורבין ושאין להם טעם זה מזה והנך דמתניתין לאו משום היתר מצטרף לאיסור אלא משום דטעם כעיקר ולרבי אליעזר אית להו מלקות מכל מחמצת ולרבנן מלקות לית בהו דלא דרשי כל מיהו מן התורה אסירי מדינא דנזיר ומדין ק"ו לא

מלקינן לדעת חכמים אבל לדעת רבי עקיבא מלקינן כיון דאיסורייהו בגופייהו כתיבי לטעם כעיקר או להיתר מצטרף לאיסור גמרינן להו מדינא או אפילו מבנין אב למלקות דגלויי מלתא בעלמא הוא למלקות כדאמרינן בשמעתא דרבי עקיבא מייתר ליה משרת להיתר מצטרף לאיסור משום דנ"ט כעיקר יליף מגעולי נכרים אלמא למלקות נמי מגעולי נכרים נפקא לן דאי לאיסורא בעלמא אכתי משרת לא מייתר דהוה צריך ליה למלקות אלא ודאי לרבי עקיבא הכי הוא כדפרשינן ורני יוחנן לא סבירא ליה הכי אלא כרבנן דלא מלקינן מדינא. וזהו שאמר במסכת ע"ז כל שטעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו ורבנן סבירא להו דכל ע"י תערובת שאין האיסור ניכר בו או בעינו או בחזותא אין לוקין עליו אלא אם כן יש באכילתו כזית בכדי אכילת פרס. ואפילו כי האי גוונא נמי לא הוה פשיטא ליה לאביי עד דשמעה מרב דימי דהוה סבר אביי דכזית בכדי אכילת פרס שהיא אכילה לכל איסורין שבתורה ואפילו לקרבן כדאיתא בכריתות לאו ע"י תערובות הוא אלא באפי נפשיה ורב דימי פשט ניהליה דאפילו ע"י תערובות דאורייתא הוא. ומדר' יוחנן במסכת ע"ז שמעינן לה ואקשי ליה אביי כיון דאפילו על ידי תערובות דאורייתא הוא ללקות עליו אמאי פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בכותח הבבלי ואמאי לא לקי נמי עליה כלומר אי אמרת בשלמא דכל ע"י עירוב איכא מאן דפליג והיינו רבנן דפליגי אדרבי אליעזר בכותח דלא דרשי כל לעירוב משום הכי פטרינן בכותח דאף על גב דליכא נותן טעם נמי ילפינן ליה מנזיר ואפילו לרבנן מילקא מיהא לא לקי דסבירא ליה אין מלקין לא מבנין אב ולא מק"ו וכ"ש מהיתר מצטרף לאיסור ע"י עירוב אא"א דכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אפי' ע"י עירוב אמאי פליגי הא כ"ש הכא דטעמו וממשו הוא ושני ליה דליכא כזית בכדי אכילת פרס ומשום נותן טעם נמי לא מלקינן ליה בשאר איסורין אלא בנזיר דכתיב בגופיה ובכולה שמעתא לא גרסינן אלא מאי היתר מצטרף לאיסור ומי שיש לו לב יוכל להבין זה מתוך דברינו שכתבנו ובנוסחאות ספרדיות אינו ולא בנוסחאות ישנות כלל ואביי שהיה מקשה ורצה לומר שאומרים בכל איסורים היתר מצטרף לאיסור לדעת רבי עקיבא היה מקשה שהרי דברי רבי יוחנן לדעת רבי עקיבא הם כדאיתא בשמעתא ורצה אביי לומר דגמרי' לכל התורה כולה מנזיר אפילו למלקות כדפרישנא לעיל ומה שהקשה משתי מדורות ושתי קדרות באין בהם בנותן טעם קאמר דמ"מ הרי יש בהם כזית בכדי אכילת פרס דאי יש בהם בנותן טעם לכ"ע איסור מן התורה אית בהו ושתי סאין ושתי קופות אין בהם כלל טעם:

ב] ויש מקום אחד בגמרא. א"א גנוב הוא מאתי שכבר כתבתי אותו לפני הרב רבי משולם ז"ל ועם כל זה לא ירד לסוף הטעם שהיה לו לרבא לומר לא נצרכא אלא להיתר מצטרף

לאיסור. אבל מפני שאנו מחמירים בקדשים שתי חומרות כי כל מה שקבל טעם הרקיק מן הרקיק האיסור נחשוב אותו איסור בעין ואם יצטרף עמו מן המקום אשר לא קבל טעם האיסור יהא חייב עליו בצרוף כזית וזו החומרא בקדשים נאמרה שהבלוע כאילו הוא בעין ואף על פי שאינו נראה בעין מה שאין כן בחולין ולא אפילו בנזיר שהרי חזותא מיהא איכא במקום השרוי ביין ומשום הכי אמר לטעם כעיקר דבקדשים אסור וכו' ומה שאמר זה דהא דאמרינן חד בתרי בטיל לאו למימרא דששים ונותן טעם לאו דאורייתא דהא גמרינן כל התורה מנזיר שכח מה אמר לו רבו שכל מין במינו דליכא טעמא ברובא ומין בשאינו מינו או בששים היכא דליכא קפילא או בטעמא דקפילא וזהו מן התורה אבל מדרבנן היכא דמערבא איסורה ונמוחה בהיתר אמור רבנן אפילו מין במינו בששים. והיינו דמקשי' גבי גיד הנשה שנתבשל עם שאר גידים וליבטל ברובא שהרי במינו הוא וכך מפורש בזבחים והיינו שמעתא דריש לקיש בפגול ונותר וטמא שבללן ולא מדחייא כלל כדפרישנא. ומה שכתב זה בטעמו וממשו והוא כזית בכדי אכילת פרס דבעינן שיהא טעם האיסור וממשו ניכר בה אעפ"י שהוא פירורין פירורין ומעורב ברוב ומנין לו זה ההפך וכי כותח הבבלי וזיתום המצרי שהיה אביי סבור לומר שילקה עליו משום כזית בכדי אכילת פרס אוכלים החמץ שבהם או שותים אותו שיהא ממשו ניכר באכילתו והלא משקה הם עשוים לטבול ולשתיה. וכן מה שכתב דרבא פליג בטעמו ולא ממשו דסבר לאו דאורייתא טועה הוא. וגדול ממנו טעה ג"כ אלא הכי קאמר ליה לאביי אי מהכא ליכא למשמע מיניה ולדעת רבי עקיבא קאמר תרוייהו דמפיק משרת להיתר מצטרף לאיסור ומצריך ליה טעם כעיקר למגמריה מדוכתא אחרינא דאביי אמר מבשר בחלב גמר לה כדאיתא הכא. ויש מקומות בשמועה זאת שצריכים מעט תיקון וכל חכם לב יוכל לתקן אותם במעט תקון חוץ ממה שאמרו בתחלת השמועה לזעירי דאמר אף שאור בבל תקטירו כמאן כרבי אליעזר דדריש כל אי הכי חמץ בפסח נמי ואמאי לא אקשי ליה כל איסורין שבתורה נמי דהא כתיב כל חלב וכל דם וכל נבלה וכל השרץ השורץ על הארץ וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת וכל שרץ בעוף בכל קדש לא תגע דדרשינן ליה באכילה וכל איסורין שבתורה דכתיב לא תאכל כל תועבה ודבר זה צריך עיון:

דף יד.

א] ולי נראה לסמוך וכו'. א"א הרב בן גאות ז"ל כתב בזה דברים מבולבלים ונראים דבריו סותרים זה את זה דהוא כתב דשלא במקום לישה כזית ועשוי לחזק אינו חייב לבער אינו

עשוי לחזק חייב לבער אבל פחות מכזית אפילו אינו עשוי לחזק אינו חייב לבער אבל במקום לישה כזית בין במקום העשוי לחזק בין שאינו עשוי לחזק אינו חייב לבער פחות מכזית עשוי לחזק אינו חייב לבער אין עשוי לחזק חייב לבער ופירוש עשוי לחזק ששמו אותו שם לחזוק כגון דבק שמדבקים שני לוחין אבל לא נתכונו שם לדבוק חייב לבער. הנה מכלל דבריו מקום לישה חמור משאינו מקום לישה ובאמת כך הוא פירוש הגאונים וכן מוכח בגמרא מדברי רב נחמן אמר שמואל ודברי עולא שאמר כשני חצאי זיתים וחוט של בצק ביניהם וכו' ופירוש עולא לא אמרו אלא בעריבה דבעינן ניטלין בחוט. אבל בבית אע"ג דאין ניטלין חייב לבער זימנין דמכנשי ונפלי אהדדי והא הכא בית ודאי אינו מקום לישה ואינו עשוי לחזק ועריבה דומיא דבית ואמרינן דחצאי זיתים חלוקים אינו חייב לבער. וזאת תשובה על פי' הצרפתי שפי' מקום לישה הוא מקום שעשוי לחזק ושלא במקום לישה הוא מקום שאינו ראוי לחזק. ועל דרך זה הפירוש נמצא שלא מקום לישה חמור ממקום לישה. וכבר נתבאר מדברי רב נחמן ועולא שאינו כן. אלא כפי' הרב בן גיאות ופירוש הגאונים ז"ל. מ"מ דברי הרב סותרים זה את זה שכתב בשלא במקום לישה כזית ועשוי לחזק אינו חייב לבער. והיינו כר"ש בן אלעזר בכופת שאור שאינו מקום לישה ועשוי לחזק. ואח"כ כתב כדברי ת"ק הפת שעפשה ונפסלה מאוכל אדם בין שמקויימת לאכילה בין שאינה מקויימת לאכילה חייב לבער והיינו כת"ק וכן כתב בכופת שאור שיחדה לישיבה טח בפניה טיט בטלה. והיינו כת"ק. ברם נראין דברי הרי"ף ז"ל שפסק כלישנא בתרא דרב יהודה אמר שמואל ולא חשש לאוקימתא דאביי בתרתי מתניאתא דההיא אליבא דרבי שמעון בן אלעזר היא ולית הלכתא כוותיה ואין לנו לתפוס קצת דברי מי שנדחו דבריו בשביל סוגיא. ועוד דאביי לא אהדר אלא לתרוצי מתניאתא אבל לישני דרב יהודה פליגי אהדדי כעין כל תרי לישני דאמוראי ונקטינן מינייהו כלישנא בתרא וכת"ק דר"ש בן אלעזר ואפסיקא הלכתא כוותיה הלכך כזית אפילו עשוי לחזק ואפילו שלא במקום לישה דומיא דכופת שאור שייחדה לישיבה חייב לבער אבל פחות מכזית ועשוי לחזק אפילו במקום לישה אינו חייב לבער ואם אינו עשוי לחזק והוא במקום לישה חייב לבער. אבל שלא במקום לישה אינו חייב לבער שהרי שני חצאי זיתים בבית אינו מקום לישה ואינו עשוי לחזק וטעמא דזימנין דמכנשי אהדדי והוא כזית חייב לבער הא לא מכנש אינו חייב לבער. ובזה קצר הרב ז"ל אבל הוא האמת והישר:

דף יד:

א] ואע"ג דלחומרא וכו'. א"א איכא טעמא אחרינא דאמרינן כי מתשיל עליה ומפיק ליה לחולין גופא אחרינא הוא הכא נמי הכי הוא:

ב] והכל מודים. א"א אעפ"י שכל דבריו אלה משל אחרים כולם חסרים כיון דאמר רבי אליעזר הואיל ואי מתשיל עליה ממוני' הוא א"כ חמץ של הקדש דפטר ביה רחמנא מבל יראה לימא הואיל ואי מתשיל עליה ממונא הוא ואי הקדש של אחרים הוא נימא כיון דאי בעי פריק לה ממוניה הוא מיהו בהקדש של אחרים איכא למימר דלא אמרינן אי בעי פריק לה שאין פודין את הקדשים לאיבוד ובהקדש של עצמו נמי איכא למימר לרבי אליעזר הכי נמי דעבר עליה בבל יראה ובבל ימצא:

ג] והיינו דקא מותיב ליה וכו'. א"א ועם כל זה דרבי אליעזר אדרבי אליעזר קשיא מדמקשה ליה על רב חסדא ליקשי דידיה אדידיה דהא ס"ל הואיל אפילו במקום שצריך שאלה והכא מ"ט לית ליה אלא עיקרא דמלתא פסול זבח מפסול זבח בעי לאקשויי כלומר דאפילו מאן דאית ליה הואיל לא פסלינן קרבן משום הואיל ואילו מדר' יהושע לא מצי לאקשויי דהא רב חסדא לא סבר לה כוותיה ומאן דאקשי נמי דרב חסדא דפסח שני אדרב חסדא דמסכת יומא ותירץ דערלות לרב חסדא לאו מחוסר מעשה בגוף הזבח אבל מחוסר הגרלה שהוא בגוף הזבח הוי מחוסר מעשה לאו תירוצא הוא דהא רבא יליף מיניה לפתיחת דלתות ההיכל דחסרון מעשה נינהו והא לאו בגוף הזבח הוא אלא יש לתרץ דהך מסכת יומא הוא כיון דאית ביה צד קולא דקא מחייבין ליה לאתויי קרבן משום הואיל וקא מעייל חולין לעזרה אי יכלינן למתלי מלתא במידי דלאו מחוסר מעשה כגון שעיר הנעשה בחוץ תלינן ומחייבין ליה קרבן דאמרינן מתקבל בפנים הוא אבל במחוסר מעשה כגון הגרלה דשעיר כנעשה בפנים לא מחייבינן ליה קרבן משום האי הואיל וההיא מלתא דפסח חומרא דלית בה קולא הוא דהא פסח שלמים הוא הואיל ואי לא חזי לפסח חזיא לשלמים וזריקה בכלל שפיכה הלכך אע"ג דמחוסר מעשה בגופו כיון דחומרא היא אמרינן הואיל ומייתי פסח אחר. עוד נראה לי טעם יפה מזה דהא דאמרינן הכא במסכת יומא דמחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי ואפי' לחומרא לא אמרינן הואיל משום מחוסר זמן נגעו בה כיון דלא חזי אלא אחר הגרלה וחסרון הגרלה כמחוסר מעשה דמי הוה ליה מחוסר זמן ופטור אבל ההיא דפסח שני ליכא מחוסר זמן דההוא גברא דחשב עליה דלכפר ביה לאו בעלים הוא וכיון דאי בעי מתקן נפשיה חבירו דומיא דידיה קרינא ביה וליכא התם מחוסר זמן לא בזבח ולא בבעלים. ומה שמדמה רבא פתיחת

דלתות ההיכל למחוסר הגרלה טעמיה דנפשיה קאמר דכיון דלא חזי לשחיטת שלמים כמי שאין בית דמי ומחוסר בית ודאי מחוסר מעשה הוא וכמחוסר זמן הוי:

דף טו.

א] אלא מדפסק רבי כר' אליעזר. א"א כל דבריו כנגד האמת שהרי העלו בגמרא הך דרבה כרבי אליעזר ואפילו לא נפסקה הלכה כרבי אליעזר אין לנו להלקותו מספק ואע"ג דקי"ל כרבי אליעזר דאמר כל חדא וחדא חזיא ליה דוקא הכא דאפילו ההיא דתרומה צורך החולין הוא דלא אפשר ליה בלא הפרשה ולמשבקה נמי לא אפשר:

ב] והא דכתב הרב אלפסי ז"ל בחוצה לארץ וכו'. א"א ואיך אפשר שלא ראה הרב דברי הגאון אבל ראה ושמע לא כמו שאמר זה כי אין התשובות מגיעות אלינו מדוקדקות כמו שמגיעות אצלם ואם ראה כן ולא הסכים עם התשובה יפה עשה שהרי בגמ' דבכורות פרק עד כמה ישראל וכו' אמרו בתרומת חוצה לארץ אמר רבינא הלכך נדה קוצה לה חלה ואוכל לה כהן קטן ואי ליכא כהן קטן שקיל לה בריש מסא ושדי לה לתנורא. ומדרבינא דהוא בתרא לא שרי למיתבא לגדול ע"י טבילה ש"מ דהא דאמרינן בסוף שמעתא בגדול טמא מת שטבל יאכל בה ואמרינן דלית הלכתא כותיה לחומרא איתמר דלא סגי ליה בטבילה לגדול ולא משום טומאת המת והשרץ אלא נישום טומאת הקרי והזיבה שיצאו ממנו דלא סגי ליה לגדול בטבילה ואפילו בהעריב השמש וכן עיקר:

דף טו:

א] י"ד שחל להיות בשבת. א"א כל מה שכתב זה אינו שוה כלום ולא שמענו לרבי מאיר שיאמר אין ביעור חמץ אלא שרפה אבל מצותו בשרפה ואם לא מצא עצים או שאירע לו אונס אחר משביתו בכל דבר ואפילו אם יהיה שריפתו עליו לטורח ביעורו בכל דבר. ואין צורך להאריך בכאן לבטל דבריו שכבר נתבטלו ממה שכתבתי עליו בפרק ראשון:

דף טז:

א] מקום שנהגו וכו' ומכאן אנו למדים שבזמן וכו'. א"א מחבורי הרב בן גיאות ז"ל הוציא זה אבל הרי"ף ז"ל לא אמר כן וכדבריו אנו עושים כי מעולם לא דברו חכמים ור' מאיר בגמר מלאכה ובתחלתה בכל זמן שבית המקדש קיים שלא ראו אותו בימיהם ומאי דהוה הוה אלא כל שהיה להם אסור עכשיו אסור לנו ובכמה מקומות אמרו לו מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו כך וכך ולא עשינו כך וכך ודברים שנאסרו

במנין מי עמד להתירם. והירושלמי לא בא להתירם אלא לחזק טעם האיסור. והנה זה סבור שקבץ כל תורת המנהגות ולחציים לא הגיע שאין כל המנהגות שוות שכל מנהג שנהגו בו מצד איסור וקבלו אותו על עצמו סתם אותו מנהג אין הבנים רשאין להתירו ולא לשאל עליו לחכם להתירו להם ואם קבלו אותו על עצמם לבד יכולים הבנים לשנותו אם לא נהגו בו אחרי מיתת אביהם. ואם נהגו בו כבר קבלוהו ושוב אין מתירין אותו ואין נשאלין עליו אבל מנהגים אחרים שאינם מחשש איסור אלא מהסכמת קהל לדבר אחד אפילו קבלוהו על עצמן אין הבנים נתפשין עליהם ואם יסכימו כולם לשנותו הרשות בידם אלא שאין היחיד רשאי להוציא את עצמו ממנו ודנין אותו על פי המנהג שנהגו הראשונים. והירושלמי שכתב הרב ז"ל בדבר שהוא יודע שהוא מותר ונהג בו באיסור נשאל אין מתירין לו לא כמו שזה סובר שאם נדר ונשאל מתירין לו אלא בדבר שקבלו אביו סתם ויש בו חשש הבא לידי איסור כמו שכתבתי למעלה בההיא דבני בישן שגזרו על עצמן שלא ללכת בים אפי' מצור לצידן שהוא מקום קרוב וגזרו עליו משום דאסור לפרוש בים ערב שבת. והכי איתא בירושלמי ואפילו הוא גזר על עצמו משום נדר ונהג בו באיסור עד שהוחזק באותו מנהג כמחזיק בדבר מצוה לעשותה שוב אין נשאל עליה שמי שנשבע לקיים את המצוה או שלא לעבור עבירה ובא לישחל אין מתירין לו וכענין שאמרו נודר ועובד יורד ומגרש דלא חיישינן דילמא אזיל לגבי חכם ושרי ליה דקסבר צריך לפרוט את הנדר וכיון דשמע חכם דמשום גדר הוא לא שרי ליה. ואל תשיבני נזיר דההוא חוטא נמי מקרי משום דתהי ביה אגב צעריה. ומה שכתב בחומרי מקום שיצא משם שאין להפריש במי שדעתו לחזור למקומו בין כותאי ובני מדינה לשאר בני תורה זו אפילו התינוקות יודעים אותה וכי היאך נופל בכאן אי אתה רשאי להתירן בפניהם והלא כבר יצאו מתוכם והלכו למקום שמתירים ואין כאן סירכא דמלתא כלל. אלא ודאי הטעם אינו אלא מפני שגדל במקום האיסור ואינו רשאי להתירו לעצמו עד שיעקר מאותו מקום לגמרי וכשנעקר והלך למקום המתירים הואיל ואין סברתו אוסרת אותו דבר הרי הוא מותר: ועל כל זה יש לנו להקשות מדרב אשי דידיה אדידיה דבמסכת חולין מוקים להאי מתני' דחומרי מקום שיצא משם בדעתו לחזור ועלה קאמר שנותנים לו חומרי מקום שהלך לשם והכא בפסחים מוקים להאי מתני' דחומרי מקום שהלך לשם כשאין דעתו לחזור ועלה קאמר שנותנין עליו חומרי מקום שיצא משם קשיא דידיה אדידיה דמתני' ודאי כולה בחד גוונא קא מיירי וניחא לן דלטעמיה דרב אשי נמי כולה מתניתין חד גוונא היא דהכי אמרינן כולה מתניתין כשאין דעתו לפרוש מן האיסור נוהג באיסורו אע"פ שנתרחק לשעה נמצא רישא דמתני' כשאין דעתו לחזור וסיפא כשדעתו לחזור:

דף יז.

א] ואם הוא דבר שמנהגו. א"א מה שכתב הוא טעות שאין רשאי להתיר בפני בני מדינה שום דבר ממעשה דבני חוזאי וממלתיה דרב אשי דוק ותשכח. עוד אני אומר שהמנהג שהוא בטעות אין חוששין לו בין לחומרי מקום שיצא משם בין לחומרי מקום שהלך לשם אלא שלא יתיר אותו בפניהם כמו שאמרתי:

ב] והני דנחתי ממערבא. א"א זה אינו כלום שאין בכל הגולה ולא בארן ישראל מי שלא ינהוג שני ימים טובים של גליות וממעשה דרמי בר תמרי בכתלי שאכל אותם חוץ לתחום ולא אמר להם דעתי לחזור יכולים אנו ללמוד שאין תלמיד רשאי לעשות כן במקום שיש גדול ממנו להתירו לעצמו במקום הרב ומשום כבודו דרב חסדא לא היה רשאי לעשות ובכמה מקומות הוא זה בגמ' אתריה דרב הוה באתריה דר' יוחנן לא הוה מטלטל ואין ספק:

ג] וספיחים אסורים. א"א זה אינו שלו מכל מקום אינו מתברר שיש לדחות אותה הראיה ועכשיו ספיחים אין לנו ולא שביעית:

דף יח:

א] אע"פ. שמוקצין מאכילת אדם. א"א הכל הבל כי מה שפי' במכבדות ובכיפין שנפל עליהם מע"ש מה גזרה יש בו ומאי שנא המכבדות מן המחצלות שפורשין תחתיהם וכן הכיפין שפי' סלעים ומה יעשה הא דתנן אוכלין על של בין הכיפים ואין אוכלים על של בין השיצין אלא שתיהן מחוברים בדקלים. אבל מכבדות הם הענפים הגבוהים ויש בהם גזירה שמא יעלה ויתלוש. והכיפין בעקרי הדקלים ואין בהם גזרה עליה ותלישה. והשיצים הם דקלים רעים שמוציאים כעין קוצים ותמריהם גרועין ואין אדם רשאי ליגע בהם והוא כמו שאמרו במועד קטן טעון דיקלי שיצי:

ב] ודוקא לעורבים שלו. א"א כל זה הבל שאין צורך להכינה לעורבים שלו שהתמרים הללו כבר נתלשו מע"ש אלא שנשארו בין הענפים ומפני חשש שמא ישתמש באילן עם נטילתם משם אסרום אע"פ שהענפים נמוכים עד שיפלו לארץ מ"מ אין עליהם תורת מוקצה לכשיפולו מפני שכבר היו מוכנים במקומם לעורבים. ורבין סבר דלדעת חכמים אפי' של בין הכיפין אין מוכנים לא לטלטל ולא לאכול לפי שאינו רשאי ליטלן משם ומוכן לעורבים לא הוי מוכן לאדם הואיל ואין האדם יכול ליטלו עד שיורידוהו העורבים וזהו האמת:

ג] והרי"ף ז"ל. א"א כל מחלוקת שני אמוראין שאין אחד מהם ידוע שהלכה כמותו או שהסוגיא מסייעת לאחד מהם ובאו לחלוק על פי' המשנה או על פי' ברייתא ופשוטה של משנה או של ברייתא כפי' האחר לזה שומעים והשני כעין שינויא הוא ואשינויא לא סמכינן. ודברי זה משנתנו כדברי רבין שהכל אסור כדברי חכמים אלא שלא מיחו בידם וגם אנשי יריחו לא היו מתירין אלא מפני הדחק בשני בצורת ולעניים. ואי משום דהלכה כר"ש במוקצה אינו כלום שהרי יש כאן צד מוקצה מחמת איסור ואי לאו הכנה דעורבים אסורים הם. והנה כי שתיקת הרב ז"ל והנחת המשנה כמות שהיא הוא הוא הפסק לאסור. והנחותיו טובות מפסקותיו של זה:

א] אבל בשלמים דיומיה. א"א אדרבה איפכא מסתברא דלהכי נקט לערב לאשמועינן דאפי' אכילת שלמים דיומיה דאית ליה שהות למיכלינהו למחר ואית להו ערב ובקר אפ"ה דחי עשה דאכילה דידהו לעשה דהשלמה. ואי לא תנא לערב הוי אמינא דוקא לשלמים דאתמול דדחיק להו זימנא ולית להו ערב ובהכי מתרצא כולה מלתא שפיר דהא לערב לאו למימרא דבעי הערב שמש אלא לאגמורי דאפי' בהנך קדשים דיומיה דאית להו ערב ובקר דחינן להאי עשה דהשלמה:

ב] במגיס מקטר להו פי' הא קיי"ל וכו' ובפי' הרב ר' שלמה ז"ל לא וכו'. א"א באמת ובברור אין לדמות הקטרת אימורין להקטרת קומץ דבהדיא אמרינן במנחות דבעו רבנן קדוש קומץ לכלי שרת ומעלהו ומקטירו בכלי שרת ור"ש הוא דפליג בקומץ ואמר דלא בעיא קדוש קומץ לכלי אלא כיון שקמצו מכלי שרת מעלהו ומקטירו אפילו בהמייניה אבל בהקטרת אימורין לא נתברר אם מוליכם כמות שהם בכלי אם לא לפיכך אין להתימה עליהם לומר במגיס מקטיר להו דאפשר לומר הכי נמי שהרי מצינו הקטרה בכלי ואין כאן משום חציצה אלא הנוסחא הברורה והשוה לכלן והקטירן ס"ד כמו שכתב הרב ר' שלמה ז"ל. וכן מצאנו אותה בספרי ספרד המוגהים ובכל המקומות תהיה הקושיא על טעם אחר בשביל המליחה שאינו יכול להקטירם עד שימלחם וזה הדרך טוב ויפה כי הוא שוה לכולן. ואפשר שלא דקדק אלא על הלשון וזה שאמור כאן ואותו של מסכת יומא ואותו של מס' סוטה כולן מדקדוק הלשון. ולא כמו שזה סובר ולא כמו שהרב ר' שלמה סובר ולעולם בכולן גרסי' במגיס מקטיר להו ומסכת סוטה נמי בכלי שרת מקטיר להו ולא על העלאה לגבי המזבח דאפשר דאפי' אמורין נמי בכלי שרת מעלה אותן וזהו כבודה וכ"ש קומץ שהוא צריך לכלי ואילו אמרו בקומץ מעלהו בכלי שרת ומקטירו לא קשיא להו מידי אבל מפני שאמרו ומעלהו ומקטירו בכלי שרת משמע שהיתה הקטרה בתוך הכלי כעין מחתה דקטרת דיוה"כ. וכן נתנן במגיס והקטירן משמע

שהקטירן בתוך המגיס. ומשום הכי אקשי ליה נמצאת הקושיא שוה לכל המקומות וזהו הדרך טובה ע"ד כל הספרים והוא עיקר.

א] ור' יהושע כו' משום דקי"ל מעשה רב. א"א אני רואה הבל כל דבריו. והגאון רבינו האיי גאון ז"ל בתחלה הורה למעשה דמר בריה דרבינא שהיה מתענה אפי' בשבת שלא להוציא אלא לאותן שבפרט ולבסוף חזר בו ואמר דהא דמר בריה דרבינא לא קיימא כר' אליעזר ולא כר' יהושע דאפי' ר' אליעזר לא אמר אלא רשות. אבל למקבע ביה תעניתא אסור ואפי' בר"ח ומועד ואפי' בחנוכה ופורים והא דמר בריה דרבינא לא נודע על מה היתה קבלתו בתעניות הללו ואפשר שהגיע מעשה לידו שנתאבל עליו הרבה ולא נתקררה דעתו עד שקבל תענית כל ימיו חוץ מן הימים הללו שהם לעתים רחוקים יום לשנה ואין למדים מן המפליג אלא ביושב ושונה ולא במתענה לשום תשובה: והדבר האמיתי שעלה על דעתי שלא היה מר בריה דרבינא מתענה כל השנה ולא קבל עליו להתענות אלא שני וחמישי של כל השנה ולא חשש להוציא מכללם שאר ימים טובים אלא אלו בלבד ומתוך כך נאסר בכולן חוץ מאלו שהוציאם בפרט וח"ו שהיה מתענה בשבתות:

ב] יש להשיב מיו"ט דסוכה. א"א הקושיא נקלה והתירוץ נדחה שאם חזר ר' אליעזר משאר הימים ולא חזר מלילה הראשון ולפרכיה מאותו לילה. אלא שכל יום טוב לר' אליעזר רשות ולפיכך אסרו בהן שבות שאפשר לעשותו מעיו"ט לא נחלוק בשבות זה להתירו אפי' ביו"ט דמצוה וכי דייקת בה שפיר ר' אליעזר שהוא מודה כאן בשבת שהוא אסור לדבריו דר' יהושע קאמר דהא אמר במסכת שבת פרק תולין דר' אליעזר עדיפא מדר' יהודה דאיהו שרי אפי' מכשירין שאפשר לעשותן מערב יום טוב:

א] הלב קורעו וכו' וכך יצאה הוראה וכו'. א"א אין למדין מן המקל ואינו ראה הוראה כי לא יצאה ההוראה בימי העמודים הגדולים ז"ל ומעשים בכל יום שנשאלין אף על התרנגולת שנתבשלה עם הלב שלה. ואיך יתפרץ האדם להתיר הלב ולאסור התרנגולת והם מסופקים אם נחשוב כל הלב כחתיכת נבלה ולדבריו של זה הוא עצמו מותר ועוד אם איתא דהכי הוא רבי אליעזר דאמר כבד אוסרת ואינה נאסרת וטעמא דמילתא משום דשיעי לימא ליה נמי הלב אוסר ואינו נאסר ואפי' למאן דמפרש כבד אינה נאסרת משום דטרידא למפלט ולא בלעה אפי' הכי מבעי ליה נמי למיתנא בלב מטעם דשיע אלא ודאי לא תימא ההיא שנויא והאי פירושא בתרא דסברא נ"ל דשבוש הוא לפום סוגיא דשמעתא:

בן **והרי"ף ז"ל כו'**. א"א הקושיות הגדולות אשר מצא זה על דברי הרב ז"ל כמה הם רפות וחלושות וכבר דקדקתי אני אחריו בחבור האיסור והיתר שחברתי לפני הרב ר' משולם ז"ל והם דברים של טעם ובכולן חזרתי וחפשתי להעמיד דבריו חוץ ממעט קושיא שעמדה עליו מדברי עצמו ואפשר שתקן אותה בתקון דבריו האחרים ועתה אשיב על דבריו של זה שאמר דרבא לא פליג אדרישׁ לקיש ודייק לה מדאביי במסכת ע"ז לדידי כפת חמה וחבית פתוחה דמי מכלל דלרבא לא דמי לפת חמה וכו' מיהו בפת חמה וחבית פתוחה מודה רבא דאסור אלמא לרבא נמי ריחא מילתא היא. וזה הדקדוק אינו שלו כי אם מן הצרפתי האחרון ואת הכל ישא רוח שהרי רבא הביא סיוע לדבריו מתנור שהסיקו בכמון של תרומה ואפה בו את הפת שהיא מותרת אלמא אפילו בפת חמה וחבית פתוחה ס"ל לרבא ריחא לאו מילתא היא ומה שכתב הצרפתי דרבא ס"ל כיון שאינו מתכוין להנאת הריח אלא לבדיקה אפשר ולא קא מתכוין עליה ושרי וכו' קשיא עליה א"כ טעמיה דרבא משום דלא מכוין הוא ולאו משום דריחא לאו מילתא היא. ועוד הא דבשר נבלה ושחוטה נמי שאין מתכוין הוא שאין כונתו לריח כלל ויהא מותר וכמה הם צריכים לדברי אברהם המודעי שפי' בחבורו. גם מה שכתב דהא דתני רב כהנא בפת שאפאה עם הצלי וכו' ועובדא דההיא ביניתא מסייע לדרב ואיך לא הבין ולא שמע דהני תרתי מדחו מדגים שעלו בקערה של בשר דאפסקא הלכתא במסכת חולין דלא כרב דאסר אלא כשמואל דשרי מעתה בשר שחוטה ונבלה מותרת כלוי דאי עבד ופת שאפאה עם הצלי וביניתא דאטויא בהדי בשרא מותרים לאכלן בכותח לכתחלה כעין דגים שעלו בקדרה. והקושיות שהקשה זה על דברי הרב ז"ל אינן כלום הראשונה שהקשה דידיה אדידיה הרי חזר בו בכאן ממה שכתב בע"ז ואם לא נמחק משם מעצלות הסופרים היה. ומה שהקשה על מה שאמר במשהו והוקשה לו פת חמה וחבית ופתוחה כמין בשאינו מינו הוא ואני אומר שלא אמר הרב כך אלא בבשר שאין ריחו ניכר בו הלכך הוה ליה במשהו אבל מין בשאינו מינו כיון שהוא ניכר למ"ד ריחא מלתא הוא כנותן טעם דמי ומאי דמקשה ליה דלוי אפי' לכתחלה נמי שרי מדאקשינן עליה ממתני' דאין צולין ב' פסחים כא' לכתחלה היא הא לאו קושיא היא דלוי לא אסר לכתחלה אלא באיסור בהדי היתר לכתחלה ודאי אין מערבין אבל שני פסחים היתרא נינהו כיון דריחא לאו מילתא היא אפי' לכתחלה נמי מותר ובתרתי הא דשרי רבא לכתחלה משום דריחא בלחוד הוא ואין בו הנאת אכילה וכיון שהיין עיקר הנאתו לשתיה אין הנאת ריחו בכליו כלום כי אם על ידי זלוף בקרקע ע"י הריח הנקלט בעפר והוא הוא המרחיב נפשו של אדם אבל ריח הבא לידי אכילה מודה רבא דלכתחלה אסור לערבן בדבר אסור. ומה שהקשה מדגים

שעלו בקערה למה ליה למימר לרב נותן טעם הוא לימא משום שיש לו מתירין שלא לאכלו בכותח לא קמא ליה מלתא שפיר דהא דאמר רב נותן טעם הוא לאו שהדגים נותנין טעם בכותח אלא שהם קבלו טעם הבשר וחשיב להו רב כאילו הם בשר בעין ואסר אותם עם הכותח מ"מ אין הלכה כמותו לא בדגים ולא בפת שאפאה עם הצלי ולא בביניתא דאטויא בהדי בשרא כדאמרן לעיל מ"מ כאן תפסתי מעט על הרב ז"ל המקום ימחול לי ולו:

דף יט.

א] ויש מחכמי הדור כו'. א"א אני הוא שכתבתי זה בחבורי לפני הרב ר' משולם ז"ל ומראיות המאירות:

ב] מדקתני לפוטרו מכרת וכו'. א"א כל דבריו הבל הם אבל הקושיא שהקשה מן הברייתא על רב ששת וסייעיה לרב נחמן ולא סייע אותו מן המשנה משום דמתני' קתני להו לתרוייהו כי הדדי ואיכא למימר דשוו להדדי כי היכי דטמא אי בעי למעבד לא שבקינן ליה הכי הוא דרך רחוקה אי נמי בעי למעבד לא שבקינן ליה והא דקאמר לפוטרן מהכרת חד מתרי טעמי נקט דהא ע"כ בטמא תרי טעמי אית ביה וכי היכי דאיתנהו בטמא איתנהו בדרך רחוקה א"כ איכא למימר לאידך גיסא דכאי דנקט במתניתין להאי טעמא ולא קאמר דאי בעי למיעבד לא שבקינן להו משום דאיכא דרך רחוקה דאי בעי למעבד שבקינן ליה משום הכי נקיט טעמא דשוי לתרוייהו הלכך ממתניתין ליכא למשמע מידי אבל ברייתא דלא קתני אלא חד וע"כ לאו אטמא דאי אטמא עדיפא מיניה הוה ליה למתני דאי לא שבקינן למעבד דפשיטא דפטור מכרת דגברא הא לא חזי אלא ודאי אדרך רחוקה קאמר והשתא ודאי מדקאמר לפטרו מהכרת ולא קאמר דאי בעי למעבד לא שבקינן דהא הוה עדיפא ליה לאשמועינן אלמא אי בעי למעבד שבקינן ליה וכמאן דאמר הורצה זה הוא הפי' המאיר כאור נוגה. עוד נ"ל טעם יפה מזה דמתני' כיון דתנא סיפא ואלו חייבים בהכרת דאשמועינן טובא דמזיד ואונן חייבים במזיד אשמועינן דפסח שני לא מתקן ליה לכרת דראשון לאפוקי מדר' חנינא בן עקביא ובאונן אשמועינן דאחר חצות לא חיילא עליה אנינות ואיכא עלה כרת דפסח ואיידי דבעי למתנא חייבין תנא נמי רישא פטורין אבל בברייתא ליכא למימר הכי ותו לא מידי:

ג] כתב עלה הרי"ף ז"ל ובערבי שבתות וכו' ואני אומר אף בערבי פסחים וכו'. א"א ומנין לו לזה לדחות הלכה פסוקה שפסק רבי יוחנן ורבי יוסי בר רבי חנינא הלכה כר' יהודה בערב הפסח ואוקימנא הפסקה והלכה כר' יוסי בע"ש נמי להפסקה ואיכא לאוקמינהו

בהלכתא דשמעינן מפומייהו דאיכא חילוק בין ערבי פסחים לע"ש להפסקתן שבע"פ מפסיק לגמרי ובע"ש אינו מפסיק אלא במפה ואעפ"י שאמרו הלכה כר' יוסי בע"ש לא כרבי יוסי לגמרי אלא לאפוקי הפסקה דרבי יהודה. מיהו בערבי פסחים עבדינן כר' יהודה לגמרי דכי היכי דחמיר לענין התחלה הכי חמיר לענין הפסקה אבל התימה על הרב ז"ל מאחר שפסק כר' יוסי לענין התחלה ומן המנחה ולמעלה למה ליה למימר בע"ש ובע"פ היכא דאתחיל מקמי תשע ואמשיך והלא לבתר ט' ולבתר עשר נמי מצי מתחיל. וי"ל דרבותא אשמועינן דאפי' אתחיל מקמי תשע שהוא מותר לדברי הכל לענין הפסקה מיהא מפלג פליגי ואין הלכה כחד מנייהו אלא פורס מפה ומקדש דלא תימא כי אמר רבי יהודה מפסיק היכא דאתחיל באיסור בלחוד קאמר אלא אפי' אתחיל בהיתר נמי קאמר ממעשה דרשב"ג ורבי יוסי שהיו מסובין בעסי' כו' דר' יהודה ודאי קודם ט' שעות התחיל ואפי' הכי כי קדש היום הפסיק ואח"כ מצאתי נוסחא מדוקדקת שכתב היכא דאתחיל מקמי דקדיש יומא ואמשיך וכו' והוא עיקר:

דף יט:

א] והא דתניא ושוין. א"א זה אינו כלום אלא אפי' בע"ש וכי פליג ר' יוסי כשהתחיל עד שלא קדש היום אבל משקדש היום אפי' ר' יוסי מודה שאין מתחילין ואם הביא מבעוד יום כשיקדש היום פורס מפה ומקדש:

ב] ובמסקנא אמר שמואל אין הלכה וכו'. א"א באמת ובבירור צריך למשרא המוציא כדברי הרב ודברי רבוותא ז"ל ולא הועיל כאן לקבעיה הדר שהרי מפסיק אכילתו על כרחו בקידוש דלא אפשר לקדושי ומיכל בחדא זימנא ועל כרחיה בעי לסלוקי ממיכלא עד דמקדש ואסור הוא לאכול עד שיקדש וכן הטעם לד' כוסות שטעונים ברכה לפניהם כל אחד ואחד שהרי הוא מפסיקן בהגדה על כרחו ואפי' אם נאמר שהוא מותר לשתות בתוך ההגדה ולעולם שהרי הפסיק בע"כ בדבר שאינו יכול לעשותו עם שתייתו:

ג] לקבעיה הדר וכו'. א"א ומאי תמיהא הרי מצינו ברכת מזון אחת עולה לאכילת הפת שצריכה המוציא ולאכילת דייסא הבאה בתוך הסעודה שטעונה בורא מיני מזונות. וכן לתאנים וענבים הבאים בתוך הסעודה שטעונים ברכה לפניהם וברכת המזון פוטרתן:

דף כ.

א] ואתא רב חסדא וכו'. א"א עכ"ז לא בירר דבריו היה לו לומר אמאי סליק לתיובתא לישני ליה כי קאמר רבי יוחנן ביין שטעון ברכה במקומו אבל מתניתא דאמר שנוי

מקום צריך לברך בפירות אלא ש"מ דיין נמי אין טעון ברכה לאחריו במקומו ש"מ ועוד מדוכתיה נמי שמעינן ליה ממתני' דברכות דקתני מי שאכל ושכח ולא בירך אכל קתני שתה לא קתני:

ב] **וכיון שעלתה לראשונים וכו'**. א"א זה מוחק ומעמיד דברי הגמרא בהבאי ודברים בטלים ואני אעמיד הכל ולעולם תניא כוותיה דר' יוחנן איתא ודוקא בדקתני לה כשחזרו למקומן הואיל והדר לדוכתיה אבל אי הדר ובעי למשתי בדוכתא אחרינא צריך לברך. מיהו כשחזרו ודעתן היה לשתות עוד הואיל ולא הוצרכו לברך למפרע בצאתם שהרי אין טעונים ברכה במקומן ועכשיו חזרו אין צריכין לברך בתחלה אבל דברים שטעונין ברכה במקומן כיון שאין רשאים לצאת אפילו למצוה עד שיברכו שמא ישכחו מלחזור ואם חזרו נמי טעונים ברכה בתחלה שהרי הפסיקו הפסק גמור והלכה כרב ששת כדפסק הרב ז"ל והלכה כרבי יוחנן ג"כ כי הא מתניתא וכדפרישנא כשחזרו:

דף כ:

א] **והא דתנו רבנן וכו' ר' יהודה לטעמיה וכו'**. א"א טעם מסורטט הוא זה אבל טעמו של ר' יהודה מפני שהקידוש עכשיו הוא זמנו ובהמ"ז אינו בשעתו ודומה זה למה שאמרו מי שלא התפלל במנחה שבת מתפלל ערבית שתים של חול ומבדיל בראשונה וכו' מפני שהוא מצוה בשעתה וכן בתפלת המנחה ושל מוספין של מנחה קודמת:

ב] **ואין הלכה כו'**. א"א איך שטף ועבר ולא דקדק על ל' הברייתא שאמר ר' יוסי באוכל והולך עד שתחשך מאי עד שתחשך ומאי גמרו אבל הנוסחא העיקרית אוכל והולך משתחשך פתי יערים ונבון יוסיף לקח. ואמרו בתוספתא ואומר של שבת בבהמ"ז ולתרוייהו קאמר והוא דבר נכון מאד:

דף כא:

א] **רב חיננא בר שלמיה וכו' עד אמר להו וכו'**. א"א פי' הצרפתים הוא זה אבל מה שכתב הרב ז"ל הוא מפירוש הגאונים ז"ל והוא נכון על לשון הגמרא שלהם וה"ג א"ל פוק חזי אי נגה יומא נפסיק וכו' הא ודאי משמע אי חשכה דנפק ליה בין השמשות או לא ואין לשנות מפירושם לפי נוסחא זאת ועוד כי הוא לחומרא וראוי להחמיר בכבוד השבת ולא להקל:

ב] **אמר רב ברונא וכו'**. א"א טוב פי' הגאונים מפי' הצרפתים והם פירשו לא יקדש על היין אלא על הפת דכיון דנטל ידיו גלי דעתיה דעל הפת בעי לקדושי דהא דב"ה אומרים

מוזגים את הכוס ואח"כ נוטלין לידים קאמרינן משום תיכף לנטילת ידים סעודה ואמר להו רב יצחק לאו בנטילה תליא מלתא דזימנין דמשי רב ידיה משום דמספקא ליה במאי מקדש וכי חזי להו לתרוייהו וחביב ליה חמרא מקדש עליה ואפשר דהדר משי ידיה כב"ה אי נמי דמנטר ידיה לסעודתא ולא צריך טפי:

דף כד:

א] **ובזה נראים דבריו וכו'**. א"א ואפי' אין לו יין לשתות בתוך הסעודה אין צריך לברך ברכה אחרונה אלא בסוף כולם שהרי יין לפניו שתי כוסות והגאונים לא הפרישו בכך. ומר רב עמרם כתב כך בפי':

ב] **וכתבו הגאונים ז"ל ששלש וכו'**. א"א ומאין הוציאו הגאונים דבר זה אם משום דברכה אחת מעין שלש פוטרתו ק"ו שלש ברכות דברים הבאים בתוך הסעודה יוכיחו שטעונים ברכה לפניהם ולאחריהם ואין ברכת המזון פוטרתן ועוד אמרו בענין נקיט כסא דשכרא בידיה וכו' תמרי נמי מיזן זייני ומשום הכי כי אמר ברכת המזון עלייהו מפטר הא לאו הכי לא מפטר אלמא לא אתי שלש ופטרי מעין שלש וטעמא משום דשלש ברכות מדכרינן בהו מזון ופירות אינם מזון ואע"ג דכל מילי זייני בר ממלחא ומיא מזון מיהא לא הוו אלא חמשת המינין לבד ואי אמרת יין שבתוך הסעודה כדברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה הוו א"כ לא לבעי ברכה לפניו אלא מאי אית לך למימר חשיבותיה גרמה ליה ה"נ לא מפטר בברכת המזון וכך הוא בידי מעולם הלכך אם יש לו כוס של ברכה עליו הוא מברך ברכה אחרונה והכל פטור ואם אין לו כוס של ברכה מברך באחרונה על היין ששתה בתוך הסעודה:

דף כה.

א] **וההיא דאמר ליה**. א"א כבר כתבתי במס' ר"ה דרבי זירא אדרבה הוא דפליג דאמר התוקע לשיר יצא אבל אדאבוה דשמואל לא פליג והיכא דכפאוהו ואכל מצה יצא דשניא אכילה משאר מצות הואיל ונהנה שכן מצינו מתעסק בשבת פטור אבל מתעסק בחלבים ועריות חייב שכבר נהנה ורבה הוא דיליף לשאר מצות מאכילת מצה ולא קי"ל כוותיה אלא כרבי זירא דמעשה רב ובזה לא השויתי עם הרב ז"ל שהוא לא הביא הא דאבוה דשמואל ולא הא דתניא אכלן דמאי יצא דאלמא בכל המצות נמי בעינן כונה ואפי' באכילה ואפשר משום דפשוטן של משניות דבעי כונה ואע"ג דמתרץ להו רבא

שנויי נינהו ולא סמכינן עלייהו דשנויי דחיקי ומשום הכי סמכינן עליה דרבי זירא ודחינן לרבא אלא דקשיא ליה דהא דר' אליעזר ור' יהושע בענין מתנות פליגי עליה דרבי יוסי:

דף כו:

א] וקי"ל **כתנא דידן דלית ליה אלא ארבעה כוסות וכו'**. א"א זה לא ידע על מה הוקבעו ובודאי יש סמך למנהג הזה מדברי ר' טרפון שאמר חמישי אומר עליו הלל הגדול ומצוה לעשות כדבריו והד' כוסות סמכום באגדה כנגד ד' גאולות והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי והה' כבר סמכוהו בהגדה כנגד והבאתי ות"ק נמי לא יפחתו לו מד' כוסות קאמר אבל הוסיף עליהם חמישי הרי זה משובח ומדקאמר אומר עליו הלל הגדול דבלא אמירה לא שתי ליה ויש טעם בדבר דבזמן שהיה פסח כדי שלא ימשכו אחר השתיה ויניחו אכילת הפסח לנותר ועכשיו שאין פסח נמי כדי שיהא היכר לד' כוסות שכנגד הגאולה כי כל מה שאדם שותה תוך סעודתו אין בו היכר לחירות לפי שהוא צורך האכילה ובכל מה שישתה לא יפטר מד' כוסות אלא א"כ ישתה אותם שלא בשעת הסעודה וטעם יפה הוא וראוי לסמוך עליו ולא להלעיג על המנהגות. וכן כתב רבינו נסים על ענינים אחרים:

ב] **שלכך אסרו**. א"א באמת ובבירור זה הטעם בלא טעם ובלא ריח:

ג] **אבל הא דתנן ישנו מקצתן**. א"א בירושל' פירשו הטעם משום היסח הדעת פי' כמו היסח הדעת ולכאורה משום פסלות נגעו בו. ואין הדרך הזה למצה ור' יוסי לקולא קאמר שאפי' כלן נתנמנמו אין בו היסח הדעת ומעשה דאביי ורבא אפשר דבסעודתא קיימי ומשום היסח הדעת דידים קאמר ליה כדאמרינן ביומא הלכה בסעודה אדם יוצא להשתין נוטל ידו אחת ונכנס דיבר עם חבירו והפליג נוטל שתי ידיו ונכנס אלמא כל היכא דאיכא היסח הדעת צריך נטילת ידים ושינה נמי כיון דחשו לה להיסח הדעת צריך נטילת ידים ואמר ליה נמי מינם קא מנמנמנא ולא אסחי דעתאי ושמעינן מינה דהלכה כר' יוסי וזה הדרך הטוב לענין הזה. וכבר כתבנו שברון דבריו בכל מה שהוא מחבר על דברי הרב ז"ל ובעל ההלכות והרב אבן גאות ז"ל כתבו ככל מה שכתב הרב ז"ל:

ד] **ואף שכתב הירושלמי שבועה**. א"א אין אומרים למי שלא ראה את החדש יבא ויעיד. וזה לא ידע ולא יבין על כן תמה תמהון לבב ואי משום דקשיא ליה הא דתניא יחיד שקבל עליו תענית של כל השנה ופגעו בו ימים הכתובים במגלת תענית אם גזרתנו קודם לנדרו ידחה נדרו מפני גזרתנו וכו' והא הכא דכולל הוא וקא מדחי מפני גזרתנו וכ"ש מפני מצות מצה שהיא גזרת המקום. זאת היא הקושיא שמקשים חסרי הדעת על הירושלמי ועל הרב ז"ל שהביא אותו בהלכותיו ואנן כבר העמדנו על העיקר שאין

פי' הברייתא השנויה בגמרא כמו שהם סוברים בו אבל אם נדרו קודם לגזרתינו שכבר התחיל בתעניותיו קודם שפגעו בו הימים הכתובים במגילת תענית תדחה גזרתנו מפני נדרו כמו שאמרו במסכת תענית אין גוזרין תענית בתחלה בר"ח בחנוכה ופורים ואם התחילו אין מפסיקין וכ"ש בשאר ימים של מגלת תענית ומשום הפסקה נקט הנך אבל אם גזרתנו קודמת לנדרו כלומר שלא התחיל עדיין בקבלתו עד שפגעו בו אותם הימים לא יתחיל בהם אע"פ שהיתה קבלתו קודם לכן. מ"מ זה הדחוי אינו אלא לאותם הימים הראשונים שפגע בהם אבל מאותם ואילך מתענה בהם שכבר התחיל בקבלתו עד שלא פגע באחרים שבאו אחריהם וזה שנדר שלא לאכול מצה מיד נאסר במצה וחל נדרו עליו קודם חיוב מצה. ובלא הירושלמי הרי שנינו במשנתנו בשבועות שבועה שלא אוכל נבלות וטרפות ואכל חייב ואוקמוה רב ושמואל ורבי יוחנן בכולל דברים המותרים עם דברים האסורים והאי נמי כולל הוא. והא דאמרינן אם התחילו אין מפסיקין דוקא בר"ח וחנוכה ופורים אבל לימים טובים ודאי מפסיקין לפי שאין כאן לא נדר ולא שבועה אבל מי שנדר להתענות אינו מפסיק אלא ע"י שאלה כעין מצה מיהו דוקא כשחל עליו הנדר קודם איסור תורה שכבר נכלל האיסור עם ההיתר אבל אם לא חל עליו הנדר תחלה מפסיק אפי' למגלת תענית וכ"ש לאיסור תורה לפי שאין זה כולל אלא מתחיל באיסור. והאי דנקט ימים הכתובים במגלת תענית לאו משום נדרו קודם לגזרתנו דהתם אפי' ימים טובים נמי מדחו מפני נדרו משום כולל אלא משום סיפא נקט דהיכא דלא חל נדרו קודם גזרתנו אפי' ימים של מגלת תענית דוחים את נדרו. ויש עוד לומר אם נדרו קודם לגזרתנו כפשוטו שנדר להתענות קודם שנתקנו אותם הימים וכן גזרת קודמת לנדרו כפשוטו. וא"ת הלא מצה בלילי הפסח גזרת המקום קודמת לנדרו ובכולל נדר דוחה גזרת המקום ומה שקבל עליו תענית שני וחמישי של כל השנה כולל הוא וכי גזרתנו קודמת לנדרו למה ידחה נדרו מפני גזרתנו. נשיב ונאמר המקבל עליו תענית אינו לא נדר ולא שבועה כדאמרינן בתענית לוה אדם תעניתו ופורע כי אמריתא קמיה דשמואל אמר לי וכי נדר הוא דלא סגיא דלא משלם וכו' וללישנא בתרא נמי דאמרה לא יהא אלא נדר מי לא משלם ואזיל אדנפשיה אלמא קבלת תענית אינו חמור כנדר אבל היא כעין צדקה או כעין תשובה ואין כאן לא נדר ולא שבועה. ולפיכך הוא נדחה מפני גזרתנו אם קדמה לקבלתו ואע"פ שהוא כולל:

דף כח.

א] **וספירת העומר יש ששואלין**. א"א שאלות הילדים המה ותשובת השאלה הזאת שאין כאן חשש עמידת הברכה כנגד קדושת היום לפי שיש לפנינו כמה ימים ואין היכר לקבעו בששה עשר בברכת ספירתו שא"כ אף ספירתו בלא ברכה פוגמתו שהרי אנו אומרין היום יום אחד לעומר והיא עדות לששה עשר ואנו נוהגין בו קדושת ט"ו ועוד שאחר שעשיתו קדש לא תעשנו חול אמרינן אבל אחר שעשיתו חול לא תעשנו קדש לא אמרי' שהרי הקדש לעולם בא אחר חול: